

Vēsturisks trilleris, kam nav konkurentu spriedzes un literārās meistarības ziņā. Tas ir lielisks, sirdi plosošs un aizraujošs līdz pat pēdējai lappusei. Romānu "1793" var pieskaitīt šī žanra klasikai.

Ēriks Aksls Sunds

Labākais vēsturiskais trilleris, ko esmu lasījis pēdējo divdesmit gadu laikā!

A. Dž. Finns

Spriedzes piesātināts, satriecošs, meistarīgs un lielisks romāns. Tā lasīšana ir kā nelielas dāvanas pasniegšana sev pašam.

Frēdriks Bakmans

Zviedru rakstnieks Niklass Nats o Dāgs ierastajam mūsdienu skandināvu kriminālromānu žanram ir piešķīris pārsteidzošu un šaušalīgu vēsturisku niansi. Viņš atklāj sižetu soli pa solim, nesaudzējot, tomēr arī piesaistot lasītāju. Nepārprotami vīrišķīga proza.

Guardian

Nats o Dāgs vēro, kādu iespaidu brutāla slepkavība atstāj uz cilvēkiem, kuri to izmeklē, un vienlaikus pēta arī nozieguma psiholoģiskos iemeslus... Atsvaidzinošs un domas raisošs romāns. Nerimtīgs un labi uzrakstīts. Ir gandrīz neiespējami nolikt to malā.

Kirkus Reviews

2017. gada labākā debija! Izcili uzrakstīts vēsturisks kriminālromāns par kādu noslēpumainu slepkavību. Tajā netrūkst cietsirdīgu ainu, bet daudz ir arī siltuma un cilvēcības.

Swedish Academy of Crime Writers' Award

Niklas Natt och Dag

1793

Niklass Nats o Dāgs

1793

KRIMINĀLROMĀNS

No zviedru valodas tulkojusi
Inga Grezmane

821.113.6-31
Na 800

Niklas Natt och Dag
1793

Copyright © Niklas Natt och Dag 2017
Published by agreement with Salomonsson Agency

Cover design © FAVORITBUERO, München / Bettina Arlt
Cover images © Shutterstock

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.¹ pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Tulkojums latviešu valodā, Inga Grezmane, 2020

© Mākslinieciskais noformējums, literārā apdare, izdevums latviešu valodā,
Apgāds Zvaigzne ABC, 2020
ISBN 978-9934-0-8814-8

Viltus rada viltu, varmācība – varmācību.

TOMASS TŪRILDS, 1793

Ļirmā daļa

Indebetouska nama spoks

1793. GADA RUDENS

*Ar mums šeit, lejā, ir noticis šausmīgs atgadījums.
Visapkārt klīst tūkstošiem baumu – cita absurdāka par citu.
Ir neiespējami iegūt kādu uzticamu informāciju, jo katrs
stāsta kaut ko citu un man visi šie cilvēki nedaudz atgādina
dzejniekus. Noziegums, vismaz pēc nostāstiem spriežot,
ir pārāk nežēlīgs, tāpēc nezinu, ko lai domāju.*

KĀRLS GUSTAVS AF LEOPOLDS, 1793

Mikels Kardells peld aukstajā ūdenī. Ar brīvo labo roku viņš sagrābj Jūana Jelma apkakli – Jelms ar sarkanām putām lūpu kaktiņos guļ viņam blakus ūdenī pavisam nekustīgs. Jelma uniformas mētelis ir glums no asinīm un iesāļā ūdens, un, kad vilnis no Kardella rokas izrauj pēdējo apģērba strēmeli, viņš grib mežonīgi kliegt, taču no rīkles izlaužas tikai žēlabaina skaņa. Jelms ātri grimst. Kardells iebāž galvu ūdenī un mirkli ar acīm seko viņa ķermenim. Mežonīgajā satraukumā viņam šķiet, ka redz vēl kaut ko – dziļāk, uz tās pasaules robežas, ko spēj uztvert viņa jutekļi. Tūkstošiem sakropļotu jūrnieku, kas slīd lejup, pretīm elles vārtiem. Viņus ar saviem spārniem apņem Nāves eņģelis, kuram galvā ir kronis no mirušu cilvēku galvaskausiem. Ļaujoties straumei, tā eņģeļa žokļi kustas ņirdzīgos smieklos.

1

– KĀRTĪBNIK! KĀRTĪBNIK MIKEL! Mosties!

Kad pēc dedzīgās purināšanas Kardells uztrūkstas no miega, sāpes vēl īsu brīdi uzkavējas viņa kreisajā rokā, kuras vairs nav. Trūkstošā locekļa vietā tagad karājas no dižskābarža izgriezta koka roka. Rokas stumbenis ir ieguldīts kokā izgreibtā iedobē, bet koks pie elkoņa ir piestiprināts ar ādas siksnām. Tās ir iegriezušās miesā. Patiesībā viņam jau būtu vajadzējis saprast, ka, laižoties snaudā, siksnas jāatraitsa.

Kardells negribīgi atver acis un sev priekšā ierauga notraipītu galda virsmu. Pūloties pacelt galvu, viņš jūt, ka vaigs ir cieši pielipis pie koka. Atliecot muguru, parūka paliek ieķepusi galda netirumos. Kardells nolamājas, noslauka ar parūku seju un pēc tam izklaidīgi iebāž to jakas iekšskabatā. Cepure ir noripojusi uz grīdas, un tās cilindriskā augšdaļa ir iebuktēta. Viņš to iztaisno un atkal uzbāž dziļi pār ausīm.

Mazpamazām atgriežas arī Kardella atmiņa. Viņš vēl joprojām ir krogā *Hamburg*, kur acīmredzot ir žūpojis līdz nemaņai. Pametis skatienu pāri plecam, Kardells pamana arī citus viņam līdzīgos. Tos nedaudzos žūpas, kurus saimnieks ir uzskatījis par gana turīgiem, lai neizmestu renstelē ielas malā, un kuriem atļāvis gulēt uz soliem vai zem galda līdz rītam. Tad viņi varēs slāt uz mājām un saņemt pārmetumus, kas viņus tur neapšaubāmi gaida. Tikai ne Kardellu, sakropļotu kara veterānu, kurš dzīvo viens un kuram viss laiks pieder tikai viņam pašam.

– Mikelam jānāk līdzi! Fātbūrenā peld līķis!

Kardella pamodinātāji ir divi ielas bērni. Viņu sejas šķiet pazīstamas, lai gan bērnu vārdus viņš nespēj atcerēties. Viņiem aiz muguras stāv Bagens – Nūrstremskietes resnais kavalieris un saimnieces asistents vienā personā. Bagens, sasārtis un samiegoties, ir ieņēmis vietu starp bērniem un kroga lepnumu – glāžu kolekciju ar gravējumiem, kas tiek glabāta aiz atslēgas zilās krāsas skapī.

Šeit, krogā *Hamburg*, mēdz ievest nāvei nolemtos, kas nāvienu ratos tiek nogādāti uz Skanstullas karātavu kalnu. Te viņi var iztukšot pēdējo mēriņu, pēc tam uz glāzes tiek iegravēts uz nāvi notiesātā vārds un datums un glāze tiek pievienota kolekcijai.

Dzeršana no šīm glāzēm tiek rūpīgi uzraudzīta, un par to tiek prasīta samaksa, kuras lielums ir atkarīgs no tā, cik slavens ir bijis sodītais cilvēks. Stāsta, ka dzeršana no tām nesot laimi. Kāpēc – to Kardells nekad nav spējis saprast.

Mikels izberzē acis un aptver, ka joprojām ir pamatīgi piedzēries. Kad viņš mēģina runāt, balss ir čerkstoša.

– Ko, pie velna, jūs te muldat?

Viņam atbild meitene – vecākā no abiem bērniem. Zēnam ir zaķalūpa, un, spriežot pēc līdzīgajiem vaibstiem, viņš varētu būt meitenes brālis. Puika sarauc pieri par Kardella slikto elpu un atkāpjas māsai aiz muguras.

– Ūdenī ir liķis, pie paša krasta.

Meitenes balsī ir jaušamas gan šausmas, gan ziņkārs satraukums. Asinsvadi Kardella pierē, šķiet, ir gatavi plīst jebkurā brīdī. Sirdsklauves draud noslāpēt to niecīgo domu aktivitāti, kādu viņš spēj mobilizēt.

– Un kāda man tur daļa?

– Mikel, esi tik labs! Neviena cita nav, un mēs zinājām, ka tu esi te.

Vīrs paberzē deniņus, veltīgi cerot, ka tas varētu mazināt sāpes.

Virs Sēdermalmes tikko ir sākusi aust gaisma. Nakts krēsla vēl nav pazudusi, saule vēl nav pacēlusies virs Siklas pussalas un Dānvīkenas. Kardells noklumburo lejup pa kroga kāpnēm un slāj pa tukšo Borjmestaregātanu, bērni rāda viņam ceļu. Viņš tikai ar vienu ausi klausās stāstā par izslāpušu vērsi, kurš Fātbūrena krastā šausmās bija sācis kāpties atpakaļ un tad pazudis Tantūlundenas virzienā.

– Viņš ar purnu aizskāra ķermeni, un tas ūdenī apmeta veselu loku.

Tuvojoties ezeram, akmeņus zem kājām nomaina mālaina putra. Kardells jau labu laiku nav bijis pie Fātbūrena, taču te nekas nav mainījies. No ilgi lolotajiem plāniem iztīrīt krastu un iekārtot te piestātnes un laipas nekas nav sanācis, un patiesībā par to nav jābrīnās, īpaši, ņemot vērā, ka valsts un pilsēta atrodas bezdibeņa malā. Viņš to zina tikpat labi kā jebkurš cits, kurš ir spiests izdzīvot ar skopo gada algu, mēģinot papildināt maka saturu ar dažādiem blakus ienākumiem. Apkārt ezeram esošās piepilsētas saimniecības ir pārvērstas par manufaktūrām. Tās savus atkritumus gāž tieši ūdenī, jo no dēļiem veidotie iežogojumi, kas paredzēti atkritumu uzglabāšanai, ir pilni līdz ūkai un vairums cilvēku tos ignorē. Kardells sulīgi nolamājas – viņa zābaka papēdis ir izaris mālos pamatīgu vāgu, un viņš ir spiests vicināt veselo roku, lai noturētu līdzsvaru.

– Tas lops droši vien sabijās, kad atrada pussatrūdējušu sugas brāli. Miesnieks taču arī met atkritumus ezerā. Jūs, visticamāk, pamodinājāt mani, lai es nāku glābt vērsa ribas vai cūkas mugurkaulu.

– Mēs redzējām ūdenī seju, cilvēka seju.

Fātbūrena ūdens laiza krastmalu, kur uzkrājušās bāli dzeltenas putas. Vismaz daļēja taisnība bērniem ir, jo dažus metrus no krasta peld pussatrūnējis, tumšs vīstoklis. Kardella pirmā doma: tas nevar būt cilvēks. Tas ir pārāk mazs.

– Kā jau teicu, tas ir kaut kas no kautuves. Droši vien beigts dzīvnieks.

Meitene paliek pie sava. Arī zēns, viņai piekūrtot, māj ar galvu. Kardells padevies nopūšas.

– Es esmu pilnā. Vai jūs saprotat? Piesūcies līdz nāvei. Pār-dzēries. Gribu pajautāt: vai atceraties to reizi, kad piemānījāt krejotavas sargu un piedabūjāt viņu izpeldēties Fātbūrenā? Slapjš un saniknots viņš iznāca no ūdens un jūs abus noslānīja.

Kardells, kā jau vienrocis, ar grūtībām novelk jaku. Kabatā aizmirstā vilnas parūka izkrīt un ievēlas mālos. Tam vairs nav nozīmes. Šī postaža ir nopirkta par pāris maizes gabaliem, turklāt parūkas sāk iziet no modes, tāpēc viņš to uzliek tikai viena iemesla dēļ: nedaudz sakoptākā izskatā ir lielākas izredzes sagaidīt, ka līdzcilvēki izbijušam kara veterānam uzsauks vienu vai divus mēriņus. Kardells paceļ skatienu augšup. Augstu virs viņa galvas un Orštas liča vēl mirdz zvaigznes. Viņš aizver acis, lai šo skaisto skatu noglabātu sevī, un ar labās kājas zābaku iekāpj Fātbūrenā.

Purvainā krastmala neiztur Kardella svaru. Viņš iegrimst līdz celim, jūt, kā zābaks piesmeļas ar ezera ūdeni, un paliek iestidzis dūņās, bet ķermenis sasveras un velk kāju sev līdzī. Ar kustībām, kas atgādina kaut ko starp peldēšanu un rāpošanu, viņš mēģina tikt uz priekšu.

Ūdens starp Kardella pirkstiem ir biezs un nekustīgs, pilns ar krāmiem, ko pat Sēdermalmes graustu iemītnieki neuzskata par saglabāšanas vērtiem.

Dzērums Mikelam ir laupījis spriešanas spēju. Kad zem kājām vairs nevar sataustīt ezera dibenu, viņu pārņem panika. Šī peļķe ir dziļāka, nekā viņš bija iedomājies, un Kardells atkal tiek ierauts šausmīgu atmiņu virpulī – viņš ir pie Svensksunda pirms trim gadiem, zviedru spēku atkāpšanās pārbiedēts.

Kad ir nokļuvis pietiekami tuvu, Mikels saķer ūdenī peldošo ķermeni. Pirmā doma, kas pavīd prātā: viņam ir taisnība. Tā nav cilvēciska būtne. Tā ir kāda dzīvnieka maita, ko miesnieka kalpi ir nogremdējuši ezerā, un, kad trūdēšanas procesā radušās gāzes

ir sākušas piepildīt zarnas, paceļot to virspusē, tā ir pārvērtusies par savdabīgu boju. Taču tad peldošais priekšmets pagriežas un viņš raugās kādā sejā.

Tā nepavisam nav satrūdējusi, tomēr viņam pretim vīd tukši acu dobumi. Aiz saplosītajām lūpām vairs nav neviena zoba. Mati vēl ir saglabājuši spīdumu – nakts un Fātūrena gļotainais ūdens ir darījis visu iespējamo, lai tie zaudētu krāsu, tomēr joprojām ir redzams, ka tie ir gaiši blondi. Kardells tik spēcīgi ievēl elpu, ka ierauj elpvadā ūdeni.

Kad klepus lēkme ir pārgājusi, Mikels, gandrīz nekustēdamies, peld blakus liķim. Viņš aplūko tā sadragāto seju. Bērni krastā neizdveš ne skaņas. Abi klusēdami gaida viņu atgriežamies. Kardells satver atrasto ķermeni, ūdenī apgriežas un, atsperoties ar savu kailo kāju, sāk virzīties uz krastu.

Mālainajā piekrastē, kur ūdens vairs nespēj noturēt ķermeņus virspusē, liķa nogādāšana malā kļūst grūtāka. Kardells apveļas uz muguras un ar abām kājām grūž sevi uz priekšu, velkot līdzī atradumu; viņš ir satvēris to aiz skrandām, kurās tas ir iegērbts. Bērni viņam nepalīdz. Gluži pretēji – viņi pārbijušies atkāpjas, aizspieduši degunu ar īkšķi un rādītājpirkstu. Kardells atklepo netīro ūdeni un izspļauj to.

– Skrieniet uz Slusenu un atvediet šurp pilsētas sargu!

Bērni pat nedomā viņam klausīt; viņi cenšas turēties pa gabalu no Kardella un vienlaikus ieinteresēti blenž uz viņa atradumu. Tikai tad, kad viņš sviež abu virzienā dubļu sauju, bērni dod vaļu kājām.

– Pie velna, skrieniet uz naktssardzes posteni un dabūjiet šurp kādu sasodītu zilsvārci!

Kad mazo pēdu dipoņa vairs nav dzirdama, viņš pagriežas sāņus un izvemjas. Pār krastmalu ir nolaidies absolūts miers, un vientulībā Kardells jūt, kā auksts apskāviens cenšas izspiest no viņa plaušām gaisu un neļauj izdarīt nākamo ieelpu. Sirds sāk